O GUEITEIRO
1877

Déndesde do Lérez lixeiro
ás veigas que o Miño esmalta,
non houbo no mundo enteiro
máis arrogante gueiteiro
que o gueiteiro de Penalta.

Sempre retorcendo o bozo,
erguida sempre a cabeza,
daba de miralo gozo:
era un mociño... ¡que mozo!
era unha peza... ¡que peza!

Depois do tempo pasado,
pasado pra non volver,
como on profeta inspirado,
inda mo parece ver
na festa de San Trocado.

Calzón curto, alta monteira,
verde faixa, albo chaleque,
i o pano na faltriqueira;
sempre na gaita parleira
levaba dourado fleque.

Non houbo home máis comprido
no mundo, de banda a banda;
nin rapaz máis espelido,
con máis riqueza vestido,
nin de condición máis branda.

Prás festas e romarías
chamado todos os días,
topábase donde queira,
anque por certas porfías

sólo tocaba a muiñeira.

Pois, como poucos teimado,
cando unha venta lle pega,
xura que pra o seu agrado,
non se ten inda enventado
múseca como a gallega.

Nena era eu cando el vivía,
mais non o podo esquecer,
¡O que el na gaita sabía!
¡O que el cos dedos podía
naquel punteiro faguer!

Cando nas festas maores
era esperado o gueiteiro,
botábanlle as nenas frores,
ledas copras os cantores,
foguetes o fogueteiro.

Tras del, en longa riola,
da gaita o compás levando
con infernal bataiola,
iban correndo e choutando
os rapaciños da escola.

Nunca se puido avriguar,
véndolla repinicar,
por que, o son da gaita ouíndo,
cantos bailaban sorrindo,
acababan por chorar.

Pero el cando no turreiro,
cal na trébede a Sibila,
pegaba o pío primeiro,
daban ó vento o sombreiro
todos os mozos da vila.

Comenzado o baile entón,
cousa era pra ademirar
aquel sembrante bulrón,
aquel aire picarón
i aquel modo de mirar...

I era de ver con que trazas,
sin faguer pausas nin guiños
nin caso das ameñazas,
furtaba un bico ás rapazas,
dos noivos diante os fuciños.

Ninguén soubo frolear
do xeito que el froleaba:
verlle a muiñeira botar,
era unha nube mirar
de anxeliños que pasaba.

Xentil, aposto, arrogante,
en cada nota o gueiteiro
ceibaba un limpo diamante,
que logo no redobrante
pulía o tamburileiro.

¿Que Orfeo se lle igualaba,
si mesmo, dentro do fol
que co cóbado apertaba,
parecía que cantaba
escondido un rousiñol?

Músico on tempo e poeta,
algunha fada sacreta
tiña con que conmovía,
pois nunca dunha palleta
saíu tan doce harmonía.

Tocaba..., e cando tocaba,
o vento que do roncón

polo canuto fungaba,
dixeran que se queixaba
da gallega emigración.

Dixeran que esmorecida
de door a patria nosa,
azoutada, escarnecida,
chamaba, outra Nai chorosa,
ós filliños da súa vida...

I era verdá. ¡Malpocada!
Contra on penedo amarrada,
cravado un puñal no seo
naquela gaita lembrada
Galicia era un Prometeo.

Un Prometeo cantando
eternas melanconías;
sempre un consolo agardando
e sempre as bágoas chorando
do desdichado Macías.

Por eso, cando a tocar
se puña o gueiteiro lindo,
cantos viñan pra bailar,
si escomenzaban sorrindo,
acababan por chorar.

Por eso en vilas i aldeas,
por xentes propias i alleas
era aquel home estimado,
e por todos saudado
en camiños e vereas.

Por eso, donde el chegaba
dábanlle cita de amores
as mozas por que el toleaba,
e sempre á mesa xantaba

dos abades e priores.

Que dende o Lérez lixeiro
ás veigas que o Miño esmalta,
non houbo no mundo enteiro,
máis arrogante gueiteiro
que o gueiteiro de Penalta.